

Sorenskriver Harbek gjendriver Langelands beskyldninger

Administrasjonsrådet bifalt ikke bygging av Krigsskip og kanoner for tyskerne

Sorenskriver Harbeks vitneforklaring i saken mot Langeland og Bergsvik kom bare med i en del av vårt aftennummers opplag i går, hvorfor referatet gjenles her.

Sorenskriveren ga innledningsvis en redegjørelse for Administrasjonsrådets virksomhet. Han hadde inntrykk av at da Høyesterett oppnevnte Administrasjonsrådet, føltes dette som en betryggelse innen hele det okkuperte område, og Kongen hadde også ved forskjellige anledninger gitt uttrykk for at han billiget dette skritt. Når Administrasjonsrådet skulle utøve den sivile myndighet i det besatte område, forutsatte dette naturligvis et visst samarbeid med tyskerne og man måtte ha konferanser med dem om de forskjellige tiltak som skulle iverksettes. Men når Langeland har uttalt at det var med Administrasjonsrådets samtykke at det ble bygd tyske krigsskip ved Marinen Hovedverft, at det ble laget kanoner på Kongsberg osv., så er dette ganske uriktig. En annen sak er det at Administrasjonsrådet ikke hadde påkt til å hindre tyskerne i å gjøre dette.

Tyske politiet anser, så kom det i en vanskelig stilling ved okkupasjonen, og særlig hadde politimesteren i Oslo en meret utsatt stilling. Men politiet fikk dog lov til å utføre sitt vanlige arbeid noenlunde uforandret. Men tyskerne forlangte bistand til å forebygge spionasje og andre handlinger som kunne skade deres militære interesser. Det ble da en oppgave for politiet mest mulig å hindre ubesindlige handlinger som kunne gi tyskerne påskudd til å ta represallier. For å forhandle med tyskerne i slike saker fant Justisdepartementet det praktisk å opprette et forbindelsesledd, og dette gikk sjefen for det tyske sikkerhetspolitiet med på. Vitnet hadde ønsket nuverende sorenskriver H. Meyer i denne stilling, men tyskerne ønsket Jonas Lie, som var anbefalt av den fungerende tyske minister, ambassaderåd von Neuhaus.

Når man skal bedømme utnevnelsen av Jonas Lie til dette embete må man huske at Jonas Lie på dette tidspunkt ikke var den ille beryktede person som han ble senere under krigen. Han var sjef for utrykningspolitiet og var ikke for krigen blitt sendt i et viktig oppdrag til Finnmark, og på hjemveien hadde han meldt seg for de norske i opper i Gudbrandsdalen. Det var også kjent at han sto i et motsetningsforhold til Quisling. Vitnet konfererte med riksadvokat Sund og politimester Welhaven, som begge hadde liten lyst til å ha Jonas Lie i denne stilling, nærmest fordi de anså ham for en mindre dyktig politimann, men at han skulle være farlig, hadde man ikke tenke for. Når Langeland sier at det norske politiet fikk ordre til å innbetsette sine landsmenns patriotiske gjerninger via nazisten Jonas Lie til det tyske sikkerhetspolitiet, så er dette fullstendig grepet ut av luften, fortsetter vitnet. Jonas Lies arbeid besto i å forhandle med tyskerne i saker hvor norske borgere var arrestert, og prøve å få sakene ordnet på gunstigst mulige måte. Dette greide han også i flere tilfelle, og det er ikke påvist et eneste tilfelle i Administrasjonsrådets tid, hvor Jonas Lie handlet i strid med norske interesser.

Aktor: — Har De hørt om at det er noen som har misforstått rundskrivelsen av 4. juni 1940?

— Nei, det har jeg aldri hørt før. Jeg leste Langelands bok.

Lagmannen: — Føler De Dem ille berørt av det som er skrevet?

Harbek: — Nei, jeg tar meg ikke nær av det, fordi det ligger utenfor alle land og ikke kunne være skrevet av et fornuftig menneske.

Aktor: — Men hvis noen skulle oppfatte det alvorlig?

— Ja, da ville det være krenkende.

Harbek hevdet at Langeland på en utilstedeilig måte hadde blandet sammen forholdene slik de var på dette tidlige tidspunkt av okkupasjonen med slik de ble senere. Den gang rundskrivelsen ble sendt ut var det ingen grunn til å tro at det ville få noen skadelige følger for norske patrioter, og det fikk det da heller ikke.

Ekspedisjonssjef Kr. Hansson hadde som byråsjef i Justisdepartementet hatt befattning med rundskrivelsen, idet han var blitt forelagt et konsept på norsk og tysk som visstnok var utarbeidet i departementets politisdivisjon.

Aktor: — Hadde De inntrykk av at her gjaldt det å komme patriotisk innsats til livs?

— Nei, absolutt ikke. Meningen var at Jonas Lie skulle formidle forhandlinger med tyskerne om saker mot nordmenn og forsøke å få dem ordnet på beste måte.

— Vet De om Jonas Lie noen gang gikk utenom dette arbeidsområde?

— Nei, ikke så lenge han hadde denne stillingen i departementet. De saker som fikk befattning med, var også rent bagatellmessige, «harklippingsaffærer» og andre episoder som irriterte tyskerne og skapte ordensforstyrrelser.

Advokat Poss: — Syntes De ikke at det var betenkelig at Jonas Lie ifølge rundskrivelsen skulle ha rett til å innhente politiske stemningsrapporter, og at det skulle gå ilbud til ham hvis noen nordmenn ble grepet på flukt?

Vitnet: — Så vidt jeg husker ble ikke dette drøftet av oss før rundskrivelsen ble ekspedert. Vi hadde inntrykk av at saken var avgjort på forhånd mellom Administrasjonsrådet og tyskerne.

Tidligere riksadvokat Haakon Sund hadde fått høre at Jonas Lie skulle anses i Justisdepartementet som inspektør over landets kriminalpolitiet. Han likte ikke dette og hadde ringt til Harbek, som hadde sagt at det var et forlangende av Terboven, som Administrasjonsrådet hadde funnet å burde bøye seg for. En tid etter innfant Jonas Lie seg på riksadvokatens kontor og forsikret at han ikke skulle være riksadvokaten til noe besvær. Han sa også at han hadde hatt liten lyst til å overta stillingen som inspektør i Justisdepartementet, men han hadde måttet bøye seg for Harbeks ønske, hvilket altså var vesent. Han skulle gjøre i sin stilling, var for meg noe uklart, og han viste det nok ikke selv heller, sier vitnet.

Aktor: — Men fikk De inntrykk av at han skulle rapportere norsk patriotisk virksomhet til tyskerne?

— Nei, og jeg så heller aldri noe eksempel på det.

— De kjenner den kommentar til rundskrivelsen og utnevnelsen av Jonas Lie som Langeland har gitt i sin bok?

— Ja, og jeg kan ikke se at den på noen måte er berettiget. En annen sak er det at hvis Jonas Lie hadde vært mer aktiv på det tidspunkt, kunne han nok ha skaffet norske tjenestemenn mange ubehageligheter.

«Generalmajor» Egil Olbjørn ble fremstilt fra Sem fengsel og forklarte seg om et oppdrag han i begynnelsen av juni 1940 hadde fått av Jonas Lie. Han ble sendt opp til Gudbrandsdalen i anledning av at det etter kapitulasjonen var blitt skutt et par tyske soldater. Jonas Lie hadde sagt at han bare skulle foreta en skinnetterforskning, for hvis de som hadde skutt tyskerne, ble tatt, ville de utvilsomt bli skutt av tyskerne, men dette måtte han holde strengt hemmelig og la tyskerne stå i den tro at det ble gjort alt mulig for å fange de to norske soldater som var mistenkt. Etterforskningen ble da også negativ.

Byrettsdommer Olav Knutrud hadde vært politifullmektig i Tønsberg sammen med Olbjørn. Vitnet forklarte at da Olbjørn kom tilbake fra sin ekspedisjon til Gudbrandsdalen, hadde han fortalt at Jonas Lie hadde forlangt at de to norske soldatene skulle anholdes, men de var heldigvis kommet seg over til Sverige.

Olbjørn kan ikke benekte at han har uttalt seg slik til vitnet.

Sorenskriver H. Meyer, som i 1940 var ekspedisjonssjef i Justisdepartementets politisdivisjon, forklarer at Jonas Lie i stillingen som inspektør i departementet utelukkende skulle ivareta norske interesser overfor tyskerne. Vitnet følte seg også sikker på at Jonas Lie hadde vært lojal overfor Administrasjonsrådet. Han anser det utenkelig at han ikke ville ha fått høre det hvis det motsatte hadde vært tilfelle.

Politimester Welhaven hadde heller ikke hørt noe om at Jonas Lie hadde benyttet sin stilling til skade for norske patrioter.

Advokat Poss: — Kjennte De til at tyskerne hadde forlangt at Jonas Lie ble anbrakt i stillingen?

— Da jeg fikk rede på at det var Jonas Lie som skulle anses, gikk jeg til sorenskriver Harbek og sa at den fyren ville jeg ikke ha noe med å gjøre. Jeg forlangte